

ارزیابی وضعیت نیروی انسانی برنامه تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی مدارس شهر تهران

علی اکبر ارجمندنیا^۱ و سعید غیائی ندوشن^۲

چکیده

مطالعه حاضر با هدف ارزشیابی وضعیت نیروی انسانی برنامه تربیت بدنی در مدارس ویژه کم توان ذهنی شهر تهران به اجرا درآمد. در این تحقیق که به روش تحقیق و توسعه (R & D) اجرا شده است، پس از تشکیل کمیته ارزیابی و روشن ساختن هدف‌های مورد ارزیابی، عوامل مورد ارزیابی، ملاک‌ها، و وزن آنها مشخص شدند. عواملی که در نهایت بر روی آنها توافق به عمل آمد عبارت بودند از: مربی تربیت بدنی، مدیر مدرسه، کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان، و انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان. پس از تعیین معیارهای قضاوت درباره هر یک از عوامل، منابع اخذ داده‌ها مشخص گردیدند. داده‌های مورد نیاز با استفاده از ابزارهای محقق ساخته جمع‌آوری گردیدند. ابزارهای پژوهش عبارت بودند از پرسشنامه ویژه مدیر مدرسه، پرسشنامه ویژه مربی ورزش، پرسشنامه ویژه کارشناسان. این ابزارها بر اساس مستندات موجود در مورد برنامه درسی مورد نظر و متناسب با عوامل مورد ارزشیابی تهیه و تدوین گردیدند. نمونه‌های مورد بررسی عبارت بودند از ۲۰ مدیر و ۲۰ معلم ورزش از ۲۰ مدرسه ویژه کم توان ذهنی شهر تهران که به صورت گزینشی انتخاب شده بودند. کلیه کارشناسان حوزه ستادی نیز به روش تمام شماری انتخاب شدند. نتایج بررسی‌ها و تحلیل‌ها که به صورت کمی و کیفی انجام شده بود نشان داد که مجموع وزن‌های مشاهده شده در ارتباط با کل برنامه عبارت بود از ۶۳/۶٪ (از ۱۰۰ درصد). می‌توان این گونه نتیجه گرفت که برنامه مورد نظر از نظر نیروی انسانی خوب است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی، برنامه درسی، نیروی انسانی، تربیت بدنی، کم توان ذهنی.

۱. نویسنده رابط: دانشیار گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران arjmandnia@ut.ac.ir

۲. استادیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۲/۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۷/۷

مقدمه

نظام آموزش و پرورش بیانگر کمیت و کیفیت دانش‌آموختگان هر ملت و نمادی از پیشرفت و تمدن است. بنیاد و شالوده اساسی تمدن هر قومی اندیشمندان، عالمان و مسئولان آن می‌باشند. این در حالی است که نظام آموزش و پرورش به انتقال مفهومی بنیادین در قالب برنامه درسی می‌پردازد که فرایندی در قالب فعالیت‌های یاد دهنده و یاد گیرنده است. در این میان دانش‌آموزان به عنوان عامل اصلی و اولیه فرایند یاددهی - یادگیری باید به حقوق خود در امر آموزش و پرورش مبنی بر کشف و به کارگیری حداکثر توانایی و ظرفیت‌ها دست یابند. بر این اساس، باید بدون توجه به ظرفیت و توانایی آموزشی این امر تحقق یابد.

در آموزش و پرورش استثنایی^۱ میزان تفاوت‌های جسمانی، ذهنی و رفتاری برخی از دانش‌آموزان با دیگران به حدی است که تعلیم و تربیت آن‌ها همواره و همگام با سایر همسالان بدون ایجاد تغییرات مطلوب در برنامه، روش، وسایل و تجهیزات آموزشی نمی‌تواند مفید و مؤثر باشد (محکی، شریفی جندانی، ارجمندنی، حیدری و خدابخش، ۱۳۹۶). در حقیقت، در طراحی هر سازمان یا نظام آموزشی سعی بر این است که برآوردن نیازهای ویژه‌ای مورد نظر قرار گیرد. سپس فعالیت‌های آموزشی برای تحقق این هدف‌ها تنظیم شود. تنظیم و اجرای این گونه فعالیت‌ها باید از کارآمدی و اثر بخشی برخوردار باشد. به عبارت دیگر، برای کارآمد کردن و شفافیت هر نظام آموزشی جهت تحقق هدف‌های مورد نظر، باید یک نظام ارزیابی برای آن منظور داشت (بازرگان، ۱۳۸۷).

تهیه برنامه درسی^۲ متناسب با هر دوره آموزشی یا هر درسی مستلزم ارزیابی برنامه‌های موجود است. این امر ما را نسبت به کمبودها و نارسایی‌های برنامه‌ها آگاه می‌کند. به گونه‌ای که می‌توانیم در رفع این نارسایی‌ها اقدامات مؤثری انجام دهیم. آن چه به عنوان برنامه درسی از آن یاد می‌شود،

---

1 . special education

2 . curriculum

مولفه‌هایی مانند: اهداف، انتخاب محتوا و شیوه‌های سازماندهی آن، سازمان‌دهی تجربیات یاددهی - یادگیری، ارزشیابی و سایر مواد آموزشی مانند کتاب راهنمای معلم و فیلم‌های آموزشی را نیز شامل می‌شود (ملکی، ۱۳۸۴).

مفهوم برنامه درسی تا قبل از سال ۱۹۱۸ متکی به تهیه و تنظیم مواد و محتوای درسی بود اما با انتشار کتاب بابت (۱۹۱۸؛ به نقل از پروند، ۱۳۸۵) مفهوم جدیدی از برنامه درسی ارائه شد و برای اولین بار مفهوم برنامه درسی در قالب فعالیت‌های یادگیرنده و یاددهنده بیان گردید. یک برنامه درسی کارآمد بر اساس یافته‌هایی در زمینه فراگیران، جامعه و دانش‌های مختلف خواهد بود. این دانش‌ها می‌تواند برگرفته از علوم انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی (بخصوص روان‌شناسی رشد) و علوم عصب‌شناسی باشند. طرح‌ریزان برنامه درسی با اقتباس از یافته‌های علوم مذکور به تالیف هدف‌های کلی و عینی می‌پردازند و سپس به ارزیابی نهایی می‌پردازند با این هدف که: (۱) آیا برنامه، مقاصد وسیع و هدف‌های عمومی تربیتی را که برای آن طراحی شده است تحصیل کرده است. (۲) آیا هدف‌ها و مقاصد برای آنان که می‌خواهند تحت تعلیم و تربیت قرار گیرند، اعتبار دارد (سیلور، الکساندر و لویس^۱، ۱۹۹۸؛ ترجمه خوبی نژاد، ۱۳۷۸).

یکی از برنامه‌های درسی مهم و مؤثر در نظام‌های آموزشی، برنامه درسی تربیت بدنی^۲ است که از اهمیت فوق‌العاده‌ای در رشد و توسعه مهارت‌های گوناگون دانش‌آموزان برخوردار است. گروهی از مطالعات نشان داده‌اند که فعالیت جسمانی، هوش پایه را افزایش نمی‌دهد ولی به بهبود عملکرد آموزشگاهی منجر می‌شود. در تحقیق دیگری نشان داده شد که تربیت بدنی ضمن فواید بسیار زیاد برای کودکان کم‌توان ذهنی، به آنها کمک می‌کند تا از بدن خود تصور بهتری پیدا کنند (انجمن پزشکی اطفال و سلامتی کودک، ۲۰۰۲؛ گبی، گرگول و کارارو^۳، ۲۰۱۸). طبق

1. Saylor, Alexander & Lewis

2. physical education

3. Gobbi, Greguel, & Carraro

بررسی‌های انجام شده کودکان کم توان ذهنی^۱ به لحاظ پایین بودن عملکرد هوشی، هم در سرعت واکنش و هم در سرعت حرکت، کندتر از همسن و سال‌های عادی خود می‌باشند (ییلدیریم، ارباسچی، پیتتی و بیتز^۲، ۲۰۱۰).

نتایج پژوهش یون و یون (۱۹۹۱) تحت عنوان تأثیر تمرین حرکتی بر بهره هوشی و حیطه مهارت‌های روانی - حرکتی در افراد دارای کم توانی ذهنی نشان داد که تمرین حرکتی بر ویژگی‌های روانی - حرکتی افراد کم توان ذهنی تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این در تحقیق در تاج و عاصمی (۱۳۹۱) نشان داده شد که اجرای تمرینات حرکتی هم در رشد مهارت‌های حرکتی و هم در رشد ادراکی کودکان دیرآموز تأثیر دارد. بلوردی نیز در تحقیقی که در سال ۱۳۸۱ انجام داد به این نتیجه رسید که آموزش سفال‌گری که به شدت به مهارت‌های حرکتی ریز و درشت نیاز دارد، در بهبود ادراک دیداری دانش‌آموزان کم توان ذهنی خفیف تأثیر داشته است. همچنین آموزش سفال-گری در بهبود مهارت‌های ظریف دانش‌آموزان عقب مانده ذهنی خفیف نیز تأثیر داشته است.

به هر حال بازی و ورزش بخش مهمی از زندگی اکثر کودکان و از امور ثابت جامعه است (حشمتی، اصل اناری و شکراللهی، ۱۳۹۵؛ رحیمی، افروز، ارجمندنیا و عظیم زاده، ۱۳۹۵). اگر می‌خواهیم که کودکان کم توان ذهنی در مدارس تلفیقی در فعالیتهای تفریحی توسط هم سالان خود پذیرفته شوند و در آن‌ها شرکت کنند، لازم است که از توانش‌های حرکتی مناسب برخوردار باشند (ویکتوم، ۱۹۸۳؛ به نقل از ایچستند و لاوی، ۱۹۹۸؛ ترجمه شهرامی و متقیانی، ۱۳۷۸).

دانش‌آموزان کم توان ذهنی، افرادی هستند که به تبع ضعف هوشی و شناختی به مشکلات مختلفی مبتلا هستند. این مشکلات در سطوح مختلف اعم از حرکتی، آموزشی، رفتاری و اخلاقی تبلور می‌یابد. لین و همکاران (۲۰۱۰) معتقدند که افراد دارای کم توانی هوشی معمولاً از برنامه‌های حرکتی و ورزشی پیشنهادی استفاده نمی‌کنند و در عین حال که وجود این برنامه‌ها برای این

---

1 .intellectual disability

2 . Yildirim, Erbahçeci, Ergun, Pitetti & Beets

قبیل از افراد ضروری است، برای انجام آن‌ها به تکنیک‌های مناسب جهت انگیزه مند شدن برای مشارکت در برنامه‌های حرکتی نیاز دارند.

از طرف دیگر برنامه‌های ورزشی برای افراد با کم‌توانی هوشی دارای اثرات طولانی مدت جسمانی و روان‌شناختی است و در تقویت مهارت‌های حرکتی چون کنترل شی و مهارت‌های حرکتی جنبشی که سخت مورد نیاز این افراد است نقش مثبت معنی‌دار دارد (نینوت و مایانو، ۲۰۰۷؛ گودوی و برنتا، ۲۰۰۳). برنامه تربیت بدنی ویژه افراد کم توان ذهنی در برگیرنده سه حیطه: (۱) فعالیت‌های مربوط به آمادگی جسمانی و تناسب جسمی (۲) مهارت‌های حرکتی پایه (۳) مهارت‌های ورزشی و تعادلی است (لوی و ایچستد، ۱۹۹۸؛ ترجمه شهرامی و متقیانی، ۱۳۷۸).

آنچه در این بین ضروری به نظر می‌رسد این است که برنامه‌های تربیت بدنی مورد استفاده برای افراد کم توان ذهنی با نگاه به مولفه‌های مهم مطرح شده تهیه و تنظیم گردند و در فرایند اجرا نیز ویژگی‌های خاص روان‌شناختی و ذهنی این گروه مورد توجه قرارگیرد. پس از پیش‌بینی‌های این چنینی نوبت به ارزیابی‌های برنامه بعد از اجرا می‌رسد که در موفقیت طولانی مدت برنامه نقش حیاتی دارد. گرچه پژوهش‌های انجام شده در حیطه برنامه درسی تربیت بدنی برای کودکان کم توان ذهنی، بسیار کم می‌باشد ولی در دیگر زمینه‌های درسی مربوط به این کودکان، کوشش‌های مختلفی به عمل آمده است.

برای ارزیابی^۱ از یک برنامه، الگوهای مختلفی ارایه شده است. ورتن و سندرز^۲ (۱۹۸۷) الگوهای ارزیابی را در قالب شش رویکرد ارزیابی مبتنی بر هدف^۳، ارزیابی مبتنی بر مدیریت^۴، ارزیابی مبتنی بر مصرف‌کننده^۵، ارزیابی مبتنی بر نظر متخصصان^۶، ارزیابی مبتنی بر اختلاف نظر

1. evaluation
2. Worthen & Sanders
3. objective oriented approaches
4. Management oriented approaches
5. consumer oriented approaches
6. expertise oriented approaches

متخصصان^۱ و ارزشیابی طبیعت‌گرایانه^۲ و ارزشیابی مبتنی بر مشارکت‌کنندگان دسته‌بندی می‌کنند. در رویکرد ارزشیابی مبتنی بر هدف، تمرکز اساسی بر تعیین و مشخص کردن اهداف و مقاصد آموزشی است و اینکه آن اهداف تا چه اندازه تحقق یافته‌اند (روحه و زامبو^۳، ۲۰۰۹).

پژوهش‌ها نشان داده است که افراد مبتلا به کم توانی ذهنی می‌توانند از مزایای برنامه‌های تربیت بدنی در حیطه رشد و نمو جسمانی، مهارت حرکتی و سلامت عمومی بهره‌مند شده و از این رهگذر با موفقیت از انجام اعمال روزمره مانند مهارت‌های شغلی و فعالیت‌های اوقات فراغت برآیند (ایچستد و لاوی، ۱۹۹۸؛ ترجمه شهرامی و متقیانی، ۱۳۷۸؛ مونایی^۴، ۲۰۱۵). بدیهی است که برنامه‌های تربیت بدنی که دارای مولفه‌های مهم و اساسی حرکتی و تفریحی هستند و قادرند متناسب با نیازها و توانمندی‌های دانش‌آموزان کم توان ذهنی ارائه خدمات کنند، زمینه‌ساز استقلال فردی و شغلی این دانش‌آموزان خواهند بود. لذا ضرورت دارد چنین برنامه‌هایی به صورت دوره‌ای مورد ارزیابی قرار گرفته و روند دستیابی آنها به وضعیت مطلوب تسهیل گردد.

مونایی (۲۰۱۵) به ارزیابی برنامه تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی پرداخت و آن را از منظر محتوا مورد ارزیابی قرار داد و به این نتیجه رسید که محتوا باید متناسب با نیازها و توانایی‌های این دانش‌آموزان تغییر و مناسب سازی شود. این محقق به ارزیابی وضعیت نیروی انسانی این برنامه پرداخت. در ایران نیز، غالبان، حیدری‌نژاد و خطیبی (۱۳۹۴) با بررسی دیدگاه‌های دبیران تربیت بدنی مدارس کم توان ذهنی نسبت به وضعیت تربیت بدنی نشان دادند که اولویت بندی کلی عوامل به ترتیب شامل ویژگی‌های معلم تربیت بدنی، امکانات و تجهیزات درس تربیت بدنی، روش تدریس درس تربیت بدنی، روش ارزشیابی درس تربیت بدنی و محتوای درس تربیت بدنی می‌باشد.

با توجه به آنچه تاکنون مطرح گردید و با عنایت به ناکافی و پراکنده بودن تحقیقات مربوط به

-
1. adversary oriented approaches
  2. naturalistic oriented approaches
  3. Ruhe & Zumbo
  4. Munayi

ارزشیابی تربیت بدنی افراد کم توان ذهنی، و با توجه به آغاز چندین ساله برنامه تربیت بدنی، ارزشیابی این نیروی انسانی در این برنامه درسی از ضرورت اساسی برخوردار است. هدف کلی این پژوهش تصویر نمودن وضعیت موجود نیروی انسانی درس تربیت بدنی کودکان کم توان ذهنی در مدارس استثنایی سطح کشور می باشد. به گونه ای که بتواند عوامل مختلف این عنوان آموزشی - توانبخشی را از دیدگاه مدیران، کارشناسان و مربیان تربیت بدنی مدارس استثنایی تهران مورد بررسی قرار داده و آن ها را به مسئولان و مدیران این حیطة نشان دهد. به عبارت دیگر این پژوهش به دنبال دستیابی به جواب این سوال کلی است که نیروی انسانی برنامه درسی تربیت بدنی دانش آموزان کم توان ذهنی از دیدگاه کارشناسان و بر اساس استانداردهای مورد نظر از چه وضعیتی برخوردار است و تا چه اندازه با وضعیت مطلوب فاصله دارد؟

روش

روشی که برای ارزیابی نیروی انسانی تربیت بدنی مدارس کم توان ذهنی مورد استفاده قرار گرفت روش تحقیق و توسعه^۱ (R & D) است. این روش به منظور تدوین و تشخیص مناسب بودن یک روش با فرایند آموزشی مورد استفاده قرار می گیرد (بورگ و گال، ۱۹۹۲؛ به نقل از سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۸۷). در انجام این پژوهش این مراحل دنبال شده است: (۱) تشکیل کمیته ارزیابی برنامه تربیت بدنی کودکان کم توان ذهنی. (۲) تهیه طرح ارزیابی برنامه درسی تربیت بدنی ویژه کودکان کم توان ذهنی. (۳) روشن ساختن هدف های برنامه مورد ارزیابی (در صورت مدون نبودن هدف ها). (۴) توافق بر روی عوامل مورد ارزیابی و ملاکهای ارزیابی هر کدام از عوامل و اختصاص وزن به هر یک از آن ها. (۵) تعیین معیارهای قضاوت درباره هر کدام از عوامل (در صورت فقدان یا نقصان استانداردها). (۶) تعیین داده‌های مورد نیاز و منابع اخذ داده‌ها. (۷) تهیه و تدوین ابزارهای جمع آوری داده‌ها. (۸) جمع آوری و تحقیق داده‌های لازم برای قضاوت درباره هر

1. Research & Development

کدام از عوامل ۹) نتیجه‌گیری.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: در این پژوهش که در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ شکل گرفت، اگر واحد ارزیابی را برنامه درسی تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی بدانیم، زیر جامعه‌های زیر برای جمع‌آوری داده‌ها مورد توجه است (مکان اجرای پژوهش حاضر شهر تهران است): الف) صاحب نظران حوزه ستادی (کارشناسان بخش کم توان ذهنی و کارشناسان بخش تربیت بدنی) ب) مدیران مدارس منتخب ج) مربیان تربیت بدنی مدارس منتخب. جمع‌آوری داده‌ها از منابع الف به صورت تمام شماری و سایر بندها از طریق نمونه‌های معرف است. به این منظور نمونه‌هایی از مدارس کم توان ذهنی موجود در شهر تهران به صورت گزینشی (چهار مدرسه از شمال، چهار مدرسه از مرکز، چهار مدرسه از غرب، چهار مدرسه از شرق و چهار مدرسه از جنوب تهران) انتخاب شدند و پس از آن کلیه مدیران این مدارس منتخب (۲۰ مدیر) و مربیان ورزش فعال در این مدارس (۲۰ معلم) مورد بررسی قرار گرفتند. لازم به ذکر است که کلیه مدارس کم توان ذهنی شهر تهران ۳۵ مدرسه می‌باشد که از این میان ۲۰ مدرسه در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش، به منظور جمع‌آوری داده‌ها، ابزارهای متعددی توسط محققان بر اساس مستندات و مقررات موجود طراحی و استفاده گردید. این ابزارها عبارت بودند از: ۱) چک لیست ویژه مدیر مدرسه ۲) چک لیست ویژه مربی ورزش ۳) چک لیست ویژه کارشناسان. این چک لیست‌ها توسط محققان و به منظور اختصاصی در این پژوهش طراحی و تنظیم گردید:

چک لیست ویژه مدیر، مربی و کارشناسان: این چک لیست با توجه به ملاک‌های این عوامل تهیه شده است. در این چک لیست‌ها به منظور جمع‌آوری اطلاعات متنوع برای مقوله ارزیابی از اشکال گوناگون سوال‌ها استفاده شده است. در چک لیست مدیر علاوه بر گویه‌های جمعیت شناختی، ۱۶ گویه بلی/خیر و هفت گویه پنج گزینه‌ای در نظر گرفته شده است. در قسمت اخیر بالاترین نمره‌ای که هر فرد می‌تواند بگیرد ۳۵ و حداقل نمره هفت است. همه گویه‌ها

پس از مصاحبه با متخصصان و کارشناسان و بر اساس مقررات آموزشی انتخاب شده است. در انتهای پرسشنامه تعدادی گویه باز پاسخ نیز به منظور جمع‌آوری اطلاعات بیشتر تهیه شده است. در چک لیست مربی هم علاوه بر گویه‌های جمعیت شناختی، هفت گویه بلی/خیر و هفت گویه پنج گزینه ای در نظر گرفته شده است. در قسمت اخیر بالاترین نمره ای که هر فرد می‌تواند بگیرد ۳۵ و حداقل نمره هفت است. همه گویه‌ها پس از مصاحبه با متخصصان و کارشناسان و بر اساس مقررات آموزشی انتخاب شده است. چک لیست ویژه کارشناسان دارای دو قسمت می‌باشد. قسمت اول در بر گیرنده چند گویه اطلاعاتی، سازمانی و جمعیت شناختی است. در قسمت دوم از کارشناسان مورد نظر خواسته شد تا در مورد عوامل مؤثر در برنامه درسی تربیت بدنی اظهار نظر کنند. در این قسمت ۱۱ سوال بلی/خیر در نظر گرفته شده است. ضرایب آلفای کرونباخ برای ابزارهای مورد استفاده به ترتیب عبارت از ۰/۷۷، ۰/۸۲، ۰/۸۴.

روش اجرا: در این پژوهش، نیروی انسانی برنامه درسی تربیت بدنی مورد ارزیابی قرار گرفته و استانداردهایی توسط کمیته ارزیابی طراحی شده است که نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر با این استانداردها مقایسه شده است و در نهایت در مورد برنامه، اظهار نظرهای اساسی توسط آزمودنی‌ها انجام شده است. معیارهای ارزیابی در سه طیف مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب بوده اند که نتایج بدست آمده از ابزارهای پژوهش، در هر یک از عوامل، با این معیارها مقایسه شده‌اند و میزان مطلوبیت و ضریب کل هر یک از آن‌ها بر اساس فرمول‌های زیر مشخص شده است:

$$\{ (0 \times \text{فراوانی‌های نامطلوب}) + (1 \times \text{فراوانی‌های نسبتاً مطلوب}) + (2 \times \text{فراوانی‌های مطلوب}) \} = \text{ضریب کل.}$$

روش تعیین مطلوبیت نهایی بر اساس ضریب کل نیز به صورت زیر بوده است: (نامطلوب = ۱-۱۴)، (نسبتاً مطلوب = ۲۸ - ۱۵)، (مطلوب = ۴۲ - ۲۹). (بازرگان، ۱۳۸۷). در این طرح نیازی به آمار استنباطی نبوده زیرا تعمیم‌پذیری نتایج جست و جو در ارزیابی مدنظر نیست. بدین ترتیب به آمار استنباطی نیاز نیست. نتایج به جامعه خاصی تعمیم داده نمی‌شود و فقط در مورد نیروی

انسانی برنامه درسی مورد نظر، اظهار نظر به عمل آمده است. به همین دلیل تنها از آمار توصیفی به جهت توصیف وضعیت موجود و مطلوب برنامه، همچون درصدها، فراوانی ها و نمودارها استفاده شده است.

نتایج

در این جا، مهم‌ترین یافته‌های تحقیق به صورت جدول ارائه و توصیف می‌شود. عواملی که کمیته ارزیابی با استناد به منابع موجود در حوزه نیروی انسانی برنامه درسی در نهایت، بر روی آن‌ها به عنوان عوامل تشکیل دهنده، توافق کرد در جدول ۱ ارائه می‌شود.

جدول ۱. عوامل مربوط به نیروی انسانی برنامه تربیت بدنی مدارس کم توان ذهنی و اوزان هر یک

ردیف	نیروی انسانی برنامه تربیت بدنی مدارس کم توان ذهنی	وزن
۱	مربی تربیت بدنی	٪۵۰
۲	مدیر مدرسه	٪۱۳
۳	کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان	٪۱۲
۴	انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان	٪۲۵
	جمع	٪۱۰۰

بر اساس جدول ۱، چهار عامل به عنوان عوامل نیروی انسانی مؤثر برنامه درسی تربیت بدنی در نظر گرفته شد. در این جدول وزن هر یک از عوامل نیز ذکر شده است. مربی تربیت بدنی و مدیر مدرسه از مهم‌ترین عواملی هستند که در کیفیت آموزشی درس تربیت بدنی در مدارس کم توان ذهنی بیشترین تأثیر را دارند. به عبارت دیگر بنا بر نظر کمیته ارزیابی عواملی مانند کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان، کمترین تأثیر را در بالا بردن کیفیت آموزشی این درس در میان دانش‌آموزان کم توان ذهنی داراست.

در ادامه به توصیف هر یک از عوامل مورد ارزیابی برنامه براساس ملاک‌های ارزیابی تفکیکی پرداخته می‌شود. به عنوان اولین و مهم‌ترین عامل، اطلاعات مربوط به عامل مربی تربیت بدنی در

جدول ۲. ملاک‌های ارزیابی مربی تربیت بدنی و وزن‌های مربوط به آن

وزن	ملاک‌ها	عامل
٪۱۰	مدرک تحصیلی	
٪۲۰	رشته تحصیلی (میزان تناسب رشته تحصیلی مربی با موضوع تربیت بدنی)	
٪۱۰	سابقه تدریس تربیت بدنی به سال	
٪۱۰	سن	
٪۷	شرکت در دوره‌های ضمن خدمت ویژه تربیت بدنی / سابقه آموزش‌های ضمن خدمت مربیان	
٪۳	رشته ورزشی	مربی
٪۱۴	طرح درس و استفاده از آن در تدریس	تربیت
٪۵	میزان حضور در شورای آموزشگاه	بدنی
٪۳	میزان آشنایی با انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان	
٪۳	میزان اطلاع از بخشنامه‌هایی که در زمینه تربیت بدنی از طرف اداره به آموزشگاه ارسال می‌شود	
٪۵	علاقه مندی مربی به تدریس تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی	
٪۵	نظر مربی نسبت به حقوق و مزایای دریافتی	
٪۵	میزان همکاری و هماهنگی با مدیریت مدرسه	

جدول ۳. نتیجه قضاوت در مورد ملاک‌های عامل مربی تربیت بدنی

ملاک‌ها	فراوانی‌های مطلوب	فراوانی‌های نسبتاً مطلوب	فراوانی‌های نا مطلوب	ضریب کل	مطلوبیت نهایی	وزن مورد نظر	وزن مشاهده شده
۱	۱۸	۷	۰	۴۳	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۲	۰	۱۸	۷	۱۸	نسبتاً مطلوب	٪۲۰	٪۱۰
۳	۸	۱۳	۴	۲۹	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۴	۲۰	۵	۰	۴۵	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۵	۶	۱۳	۶	۲۵	نسبتاً مطلوب	٪۷	٪۳۵
۶	۸	۶	۳	۲۲	نسبتاً مطلوب	٪۳	٪۱۵
۷	۵	۱۱	۳	۳۶	مطلوب	٪۱۴	٪۱۴
۸	۱۵	-	۳	۳۰	مطلوب	٪۵	٪۵
۹	۳	۴	۱۱	۱۰	نا مطلوب	٪۳	٪۰
۱۰	۱۸	۰	۰	۳۶	مطلوب	٪۳	٪۳
۱۱	۱۵	۳	۰	۳۳	مطلوب	٪۵	٪۵
۱۲	۲	۴	۱۲	۸	نا مطلوب	٪۵	۰
۱۳	۱۷	۱	۰	۳۵	مطلوب	٪۵	٪۵
جمع وزن‌ها							
						٪۱۰۰	٪۷۲

در جدول‌های ۲ و ۳ ملاک‌های مورد نظر برای مربی تربیت بدنی ارایه شده و درصد توافق با این ملاک‌ها و میزان مطلوبیت آن‌ها توسط ارزیابان مشخص شده است. بر طبق موارد ارایه شده در بالا، رشته تحصیلی مربی تربیت بدنی و استفاده از طرح درس در تدریس آن از مهمترین عوامل در تعیین کیفیت آموزشی درس تربیت بدنی در مدارس کودکان کم توان ذهنی از دیدگاه ارزیابان به شمار می‌آید. در زمینه میزان وجود این عوامل در معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی شهر تهران، می‌توان اینچنین نتیجه گرفت که؛ وضعیت ملاک‌های ۱، ۳، ۴، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱ و ۱۳ در مورد مربی مطلوب؛ وضعیت ملاک‌های ۲، ۵ و ۶ نسبتاً مطلوب می‌باشد. ولی مربی در ملاک‌های ۹ و ۱۲ دارای وضعیت نامطلوبی است. به عبارت دیگر او با انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان آشنا نیست و نسبت به حقوق و مزایای دریافتی نظر مثبتی ندارد.

جدول ۴. ملاک‌های مورد نظر جهت ارزیابی مدیر مدرسه و وزن هر یک از آن

عامل	ملاک‌ها	وزن
	مدرک تحصیلی	۵٪
	رشته تحصیلی و تناسب آن با توانبخشی حرکتی و تربیت بدنی	۷٪
	سن	۳٪
	سابقه مدیریت در آموزش کودکان کم توان ذهنی	۵٪
	اقدام به انتخاب اعضای شورای ورزشی آموزشگاه	۱۰٪
	برگزاری مسابقات ورزشی بین مدرسه ای و پیشنهاد آن به مدارس دیگر	۵٪
	معرفی و شرکت دادن تیم های ورزشی آموزشگاه در مسابقات رسمی سالانه	۵٪
	ایجاد تسهیلات لازم و نظارت بر جریان تمرینات تیم منتخب آموزشگاه	۵٪
مدیر مدرسه	میزان تخصیص درآمد سرانه مدرسه به بخش تربیت بدنی (پیش بینی وسایل مورد نیاز ورزشی آموزشگاه)	۱۰٪
	برگزاری منظم جلسات در مدرسه با موضوع تربیت بدنی	۶٪
	تنظیم تقویم ورزشی سالانه آموزشگاه با در نظر گرفتن تقویم ورزشی اداره	۳٪
	تشویق و اهدای جوایز به نفرات برتر مسابقات ورزشی آموزشگاه	۳٪
	تهیه گزارش فعالیت های ورزشی آموزشگاه و ارسال به اداره	۳٪
	همکاری در حسن اجرای امور بهداشتی برنامه های ورزشی آموزشگاه	۵٪
	میزان هماهنگی مدیر با واحد تربیت بدنی آموزشگاه	۱۰٪
	میزان آگاهی مدیران از ضوابط و مقررات تربیت بدنی، بخشنامه ها و آیین نامه ها	۱۰٪
	میزان شناخت مدیر از پتانسیل های محیط (ورزشگاه، باشگاه، زمین ها و امکانات ورزشی همسایه)	۵٪

ارزیابی وضعیت نیروی انسانی برنامه تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی مدارس شهر تهران

جدول ۵. نتیجه قضاوت در مورد ملاک‌های عامل مدیر مدرسه

وزن مشاهده شده	وزن مورد نظر	مطلوبیت نهایی	ضریب کل	فراوانی‌های نا مطلوب	فراوانی‌های نسبتاً مطلوب	فراوانی‌های مطلوب	ملاک‌ها
٪۵	٪۵	مطلوب	۳۱	۲	۵	۱۳	۱
٪۷	٪۷	مطلوب	۳۱	۴	۳	۱۴	۲
٪۳	٪۳	مطلوب	۴۰	-	۲	۱۹	۳
٪۲/۵	٪۵	نسبتاً مطلوب	۲۴	۷	۴	۱۰	۴
٪۱۰	٪۱۰	مطلوب	۳۲	۵	-	۱۶	۵
٪۵	٪۵	مطلوب	۳۲	۵	-	۱۶	۶
٪۵	٪۵	مطلوب	۳۴	۴	-	۱۷	۷
٪۲/۵	٪۵	نسبتاً مطلوب	۲۲	۱۰	-	۱۱	۸
٪۵	٪۱۰	نسبتاً مطلوب	۱۸	۱۱	۲	۸	۹
٪۶	٪۶	مطلوب	۳۴	۳	۲	۱۶	۱۰
٪۱/۵	٪۳	نسبتاً مطلوب	۲۲	۱۰	-	۱۱	۱۱
٪۳	٪۳	مطلوب	۳۸	۲	-	۱۹	۱۲
٪۳	٪۳	مطلوب	۴۰	۱	-	۲۰	۱۳
٪۵	٪۵	مطلوب	۳۴	۴	-	۱۷	۱۴
٪۵	٪۱۰	نسبتاً مطلوب	۲۸	۷	۰	۱۴	۱۵
٪۰	٪۱۰	نا مطلوب	۹	۱۶	۱	۱۴	۱۶
٪۵	٪۵	مطلوب	۳۲	۵	-	۱۶	۱۷
٪۷۳/۵	٪۱۰۰			جمع وزن‌ها			

همان‌طور که نتایج در جدول‌های ۴ و ۵ نشان می‌دهد ملاک‌های میزان تخصیص در آمد سرانه مدرسه به تربیت بدنی، انتخاب اعضای شورای ورزشی آموزشگاه توسط مدیر، میزان هماهنگی وی با واحد تربیت بدنی آموزشگاه و همچنین میزان آگاهی او از ضوابط و مقررات تربیت بدنی، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها از مهم‌ترین ملاک‌هایی بوده که توسط ارزیابان انتخاب شده است و همچنین در زمینه وجود این ملاک‌ها در مدیران حاضر در مدارس استثنایی شهر تهران به این نتیجه

رسیدیم که وضعیت ملاک‌های ۱، ۲، ۳، ۵، ۶، ۷، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۷ در مورد مدیران مطلوب است. وضعیت ملاک‌های ۴، ۸، ۹، ۱۱، ۱۵ نیز نسبتاً مطلوب می‌باشد. به عبارت دیگر، سابقه مدیریت در آموزش کودکان کم توان ذهنی، ایجاد تسهیلات لازم و نظارت بر تمرینات تیم منتخب، پیش‌بینی و سائل مورد نیاز ورزشی آموزشگاه، تنظیم تقویم ورزشی سالانه آموزشگاه توسط مدیر، از مطلوبیت نسبی برخوردار است. ولی وضعیت ملاک ۱۶ نامطلوب است. به عبارت دیگر، مدیران آگاهی کافی از ضوابط و مقررات تربیت بدنی، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها ندارند.

جدول ۶. ملاک‌های مورد ارزیابی کمیته فنی - انضباطی و وزن هر یک از آن‌ها

عامل	ملاک	وزن
کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان	میزان حضور مدیر فرهنگی - تربیتی سازمان (رئیس کمیته) در جلسات	۳۰٪
	میزان حضور کارشناس فدراسیون ورزشی جانبازان و معلولین در کمیته	۵٪
	میزان حضور کارشناس مسئول تربیت بدنی سازمان در جلسات کمیته	۲۰٪
	میزان حضور کارشناس مسابقات تربیت بدنی سازمان در کمیته و جلسات آن	۷٪
	میزان حضور رئیس انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان در کمیته	۱۰٪
	بررسی تصمیمات متخذه از سوی کمیته فنی - انضباطی مسابقات قهرمانی کشوری و مسابقات قهرمانی استانی و اعلام نظرات نهایی	۸٪
	بررسی نهایی شکایات مربیان، سرپرستان و بازیکنانی که توسط کمیته‌های فنی و انضباطی مسابقات قهرمانی کشوری و استانی مورد بررسی قرار گرفته‌اند	۱۰٪
	اتخاذ تصمیم مناسب در مورد مسئولان فنی، داوران و سایر برگزارکنندگان مسابقات که در انجام وظایف قانونی و رعایت مقررات مرتکب خلاف شده‌اند	۱۰٪

جدول ۷. نتیجه قضاوت در مورد ملاک‌های کمیته فنی - انضباطی

ملاک	فراوانی‌های مطلوب	فراوانی‌های نامطلوب	فراوانی‌های نسبتاً مطلوب	مطلوبیت نهایی	وزن مورد نظر	وزن مشاهده شده
۱	×	-	-	مطلوب	٪۳۰	٪۳۰
۲	-	-	×	نا مطلوب	٪۵	٪۰
۳	×	-	-	مطلوب	٪۲۰	٪۲۰
۴	×	-	-	مطلوب	٪۷	٪۷
۵	×	-	-	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۶	×	-	-	مطلوب	٪۸	٪۸
۷	×	-	-	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۸	×	-	-	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
جمع وزن ها					٪۱۰۰	٪۹۵

یکی از عواملی که تأثیرگذاری کمتری بر برنامه درسی تربیت بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی دارد، کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان است که نتیجه بررسی آن در جدول ۷ آمده است.

کمیته ارزیابی ملاک میزان حضور مدیر فرهنگی - تربیتی سازمان (رئیس کمیته) در جلسات را مهمترین ملاک در زمینه ارزیابی کمیته فنی - انضباطی سازمان معرفی کرده است. نتیجه کلی (درصدی معادل ٪۹۵) نشان می‌دهد که کمیته مزبور توانسته است به شکل خیلی خوب به وظایف خود پردازد و تنها در یک ملاک نتیجه نیاورده است و آن هم حضور کارشناس فدراسیون ورزشی جانبازان و معلولین در کمیته است. یک نکته قابل ذکر در مورد کمیته مزبور این است که این کمیته سلسله جلسات مداومی ندارد، فقط در صورت ضرورت و در مواقعی که مسابقات برگزار می‌شود، به تشکیل جلسه اقدام می‌کند.

جدول ۸. ملاک‌های مورد ارزیابی انجمن ورزشی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی سازمان و وزن هر یک

وزن	ملاک	عامل
٪۵	مطالعه و بررسی در مورد تعیین یا تغییر رشته‌های ورزشی متناسب با گروه کم‌توان ذهنی	
٪۱۵	پیشنهاد تشکیل کلاس‌های آموزشی ویژه برای تکمیل اطلاعات فنی مربیان و داوران	
٪۵	تهیه و تنظیم مقررات فنی و انضباطی مطابق با قوانین و مقررات بین‌المللی فدراسیون	
٪۲۰	تهیه و تنظیم جزوات، کتب، نشریات آموزشی و کمک آموزشی جهت بالا بردن سطح اطلاعات علمی معلمان ورزش	
٪۱۵	پیش‌بینی بودجه مورد نیاز فعالیت‌های انجمن مزبور	انجمن ورزشی
٪۷	تنظیم گزارش امور انجام شده و تهیه آمار فعالیت‌های سالانه	دانش‌آموزان
٪۷	مشارکت در برگزاری مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌های کشور و استان‌ها طبق تقویم ورزشی	با عقب ماندگی
٪۱۰	سالیانه پیشنهاد شیوه‌های مناسب برای فعالیت‌های ورزشی	ذهنی سازمان
٪۵	پیشنهاد مربیان ورزش واجد شرایط برای شرکت در مسابقات و دوره‌های تخصصی به واحد تربیت بدنی سازمان	
٪۵	انتخاب اعضای تیم‌های ورزشی منتخب آموزشگاه‌های کشور به منظور شرکت در مسابقات بین‌المللی	
٪۵	پیشنهاد داوران برگزیده جهت شرکت در مسابقات بین‌المللی به واحد تربیت بدنی سازمان	

جدول ۹. نتیجه قضاوت در مورد ملاک‌های انجمن ورزشی دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی سازمان

ملاک	فراوانی‌های مطلوب	فراوانی‌های نسبتاً مطلوب	فراوانی‌های نامطلوب	مطلوبیت نهایی	وزن مورد نظر	وزن مشاهده شده
۱	-	×	-	نسبتاً مطلوب	٪۵	٪۲/۵
۲	-	-	×	نا مطلوب	٪۱۵	٪۰
۳	-	-	×	نا مطلوب	٪۵	٪۰
۴	-	-	×	نا مطلوب	٪۲۰	٪۰
۵	-	-	×	نا مطلوب	٪۱۵	٪۰
۶	-	-	×	نا مطلوب	٪۷	٪۰
۷	-	×	-	نسبتاً مطلوب	٪۸	٪۴
۸	×	-	-	مطلوب	٪۱۰	٪۱۰
۹	×	-	-	مطلوب	٪۵	٪۵
۱۰	×	-	-	مطلوب	٪۵	٪۵
۱۱	-	-	×	نا مطلوب	٪۵	٪۰
جمع وزن‌ها					٪۱۰۰	٪۲۶/۵

آنچه از نتیجه جداول ۸ و ۹ بر می آید این است که ملاک چهارم یعنی تهیه و تنظیم جزوات آموزشی و کمک آموزشی برای بالا بردن سطح علمی معلمان ورزش از دیدگاه کمیته ارزیابی مهمترین ملاک در این زمینه به حساب می آمده است. نتیجه ارزیابی در مورد ملاک های ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و ۱۱ نامطلوب گزارش شده است. ملاک های ۱ و ۷ نسبتاً مطلوب هستند و ملاک هایی که مطلوب نشان داده شده اند ملاک های ۸، ۹ و ۱۰ هستند.

جدول ۱۰. اوزان مورد نظر و مشاهده شده عوامل هشت گانه

عوامل	وزن مورد نظر	وزن مشاهده شده از ۱۰۰٪	وزن مشاهده شده در مقایسه با وزن مورد نظر
مربی تربیت بدنی	۵۰٪	۷۲٪	۳۶٪
مدیر مدرسه	۱۳٪	۷۳/۵٪	۹/۷٪
کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان	۱۲٪	۹۵٪	۱۱/۴٪
انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان	۲۵٪	۲۶/۵٪	۶/۵٪
جمع	۱۰۰٪		۶۳/۶٪

با توجه به نتایج جدول ۱۰، مجموع اوزان مشاهده شده در مقایسه با اوزان مورد نظر کمیته ارزیابی، ۶۳/۶٪ می باشد. با مقایسه اوزان مختلف می توان این گونه نتیجه گرفت که عامل کمیته فنی انضباطی مسابقات ورزشی سازمان مطلوب ترین وضعیت و عامل انجمن ورزشی کم توان ذهنی نامطلوب ترین وضعیت را دارا هستند.

بحث و نتیجه گیری

گفته می شود که تهیه برنامه درسی متناسب با هر دوره آموزشی یا هر درسی مستلزم ارزیابی برنامه های موجود است. این امر ما را نسبت به کمبودها و نارسایی های برنامه ها آگاه می کند. به گونه ای که می توانیم در رفع این نارسایی ها اقدامات مؤثری انجام دهیم. آن چه به عنوان برنامه درسی از آن یاد می شود، مولفه هایی مانند: اهداف، انتخاب محتوا و شیوه های سازماندهی آن، سازماندهی تجربیات یاددهی - یادگیری، ارزشیابی و سایر مواد آموزشی مانند کتاب راهنمای

معلم و فیلم‌های آموزشی را نیز شامل می‌شود (ملکی، ۱۳۸۷). در این ارزیابی نیز سعی شد بخشی از این عناصر اصلی برنامه درسی تربیت بدنی ویژه دانش‌آموزان کم توان ذهنی آموزش‌پذیر مورد ارزیابی قرار گیرد. این عناصر عبارت بودند از مربی تربیت بدنی، مدیر مدرسه، کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان و انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان.

بر طبق اطلاعات به دست آمده از مطالب گفته شده در صفحات پیشین به نتایج زیر می‌توان دست یافت: مجموع وزن‌های مشاهده شده، ۶۳/۶ می‌باشد. چنانچه بخواهیم این وزن بدست آمده را به صورت پنج گزینه‌ای بررسی کنیم نتیجه می‌گیریم که برنامه از وضعیت خوبی برخوردار بوده است. به طور معمول در فعالیت‌های ارزیابانه اعداد تا بیست درصد خیلی ضعیف؛ ۲۱ تا ۴۰ درصد ضعیف؛ ۴۱ تا ۶۰ درصد متوسط؛ ۶۱ تا ۸۰ درصد خوب و ۸۱ تا ۱۰۰ نیز خیلی خوب تلقی می‌گردد. با این وصف، عدد به دست آمده - ۶۳/۶ درصد - در محدوده خوب قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر برنامه درسی تربیت بدنی موجود در مدارس استثنایی شهر تهران از لحاظ نیروی انسانی، خوب است. اگرچه ضروری است تا وضعیت ملاک‌های نسبتاً مطلوب و نامطلوب هر یک از عوامل، مورد بررسی دقیق‌تری قرار گیرند و نسبت به حل و فصل آن‌ها اقدامات لازم انجام گیرد. همان‌گونه که در قسمت‌های قبل توضیح داده شد، پس از طراحی و تعیین عوامل و ملاک‌های مربوطه، جدول‌هایی نیز به معیارهای قضاوت در مورد ملاک‌های هر یک از عوامل طراحی شده است که این معیارها در سه طیف مطلوب، نسبتاً مطلوب و نا مطلوب مشخص شده‌اند. در قسمت مطلوب معیارهایی طراحی شده اند که در واقع با استناد به نظر متخصصان، منابع معتبر و اسناد و آیین‌نامه‌های موجود می‌توانند به بهترین شکل مجریان برنامه را برای دست‌یابی به اهداف خود یاری کنند. در این قسمت نقایص موجود در زمینه ملاک‌ها مطرح می‌گردد و پیشنهادهای اجرایی و کاربردی برای ملاک‌های نامطلوب و نسبتاً مطلوب ارائه می‌شود. در واقع چنان که ملاک‌های نامطلوب و نسبتاً مطلوب اصلاح شوند و به وضعیت مطلوب نزدیک گردند، می‌توان از الگوی کارآمد تربیت بدنی ویژه دانش‌آموزان کم توان ذهنی البته در بخش نیروی انسانی صحبت کرد.

نتایج ارزیابی نشان داد که عاملی که وضعیت مطلوب‌تری نسبت به سایر عوامل دارد عبارت است از عامل نسبتاً کم اثر کمیته فنی - انضباطی مسابقات ورزشی سازمان و عاملی که نامناسب‌ترین وضعیت را داراست عامل انجمن ورزشی کم توان ذهنی است. عوامل مؤثرتری چون محتوای برنامه درسی، فرایند یاددهی - یادگیری، فضا، تجهیزات و امکانات ورزشی و مربی تربیت بدنی در پژوهش‌های بعدی نیاز به بررسی دارد. این یافته تقریباً با یافته گزارش شده توسط حسینی (۱۳۸۶) کمی مغایرت دارد. در نتایج تحقیق حسینی (۱۳۸۶) آمده است که برنامه درسی ریاضی از بعد نیروی انسانی همچون معلم و از حیث محتوا و روش‌های یاددهی - یادگیری دچار نقص‌های جدی است. در تحقیق غالبان و همکاران (۱۳۹۴) نیز مشخص شده بود که ویژگی‌های مربیان تربیت بدنی از عوامل مؤثر بر موفقیت برنامه مذکور است.

در ادامه باید گفت که داده‌های به دست آمده نشان می‌دهد که دانش تخصصی معلمان نیز نسبتاً نامطلوب است. حوزه تربیت بدنی کودکان استثنایی، از نظر به کارگیری معلمان متخصص در زمینه تربیت بدنی و تربیت بدنی کودکان استثنایی به تعداد لازم، دچار مشکل جدی است. به عبارت دیگر سطح علمی و تخصصی و نیز توانایی تدریس معلمان در بخش تربیت بدنی کودکان استثنایی، نیاز به تقویت دارد. (غالبان و همکاران، ۱۳۹۴).

نتایج حاصل از یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مربیان تربیت بدنی مدارس استثنایی شهر تهران با انجمن ورزشی کم توان ذهنی سازمان آشنایی ندارند و در ضمن از حقوق و مزایای دریافتی خویش نیز احساس رضایت نمی‌کنند. بهتر است تا این انجمن نسبت به معرفی خود به مربیان و شناساندن وظایف محوله، اقدام نماید و از آن جایی که نظر مثبت نسبت به حقوق و مزایای دریافتی یکی از عوامل اصلی در رضایت شغلی هر فردی می‌باشد و رضایت شغلی نیز در اجرای موفقیت‌آمیز هر وظیفه شغلی ضروری است، مسئولین امر لازم است نسبت به ترمیم بودجه و حقوق و مزایای مجریان اصلی برنامه تربیت بدنی یعنی مربیان ورزش اقدام نمایند. عدم انجام ارزیابی درونی و محدود شدن نتایج به ارزیابی بیرونی از محدودیت‌های این تحقیق است که

ضرورت دارد در پژوهش‌های بعدی به ارزیابی درونی برنامه به وسیله متصدیان امر نیز توجه شود.

منابع

- ایچستد، کارل و لاوی، باری (۱۹۹۸). تربیت بدنی برای کودکان عقب مانده ذهنی، از نوزادی تا بزرگسالی. (ترجمه علی شهرامی و رضا متقیانی، ۱۳۸۷). وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، پژوهشکده کودکان استثنایی.
- بازرگان، عباس (۱۳۸۷). *ارزشیابی آموزشی*. تهران: انتشارات سمت.
- بلوردی، اکبر (۱۳۸۱). *بررسی آموزش سفال‌گری در بهبود ادراک دیداری دانش‌آموزان عقب مانده ذهنی خفیف*. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی کودکان استثنایی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- پروند، محمد حسن (۱۳۸۵). *مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی*. تهران: انتشارات شیوه.
- حشمتی، رسول؛ اصل اناری، روح اله؛ شکراللهی، رقیه (۱۳۹۵). اثربخشی تکنیک‌های بازی درمانی گروهی بر اضطراب حالت، احساسات مثبت و سطح سازگاری عمومی کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری خاص. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۵(۴)، ۲۴-۷.
- حسینی، سید محمد حسین (۱۳۸۶). *آسیب‌شناسی برنامه درسی ریاضی دوره راهنمایی تحصیلی از نظر معلمان و دانش‌آموزان در استان قم*. طرح پژوهشی، شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان قم.
- درتاج، فریبرز و عاصمی، سهیلا (۱۳۹۱). بررسی میزان تاثیر برنامه‌ی منتخب حرکتی بر توانمندی ادراکی- حرکتی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دیرآموز پایه دوم. *مجله‌ی روان‌شناسی مدرسه*، ۱(۴)، ۵۶-۳۹.
- رحیمی، محمد، افروز، غلامعلی، ارجمندنی، علی اکبر و عظیم زاده، الهام (۱۳۹۵). طراحی برنامه مدیریت هیجانات و ارزیابی اثربخشی آن بر کنترل خشم و ارتقای سلامت در بازیکنان فوتبال، رشد و یادگیری حرکتی-ورزشی، ۲(۱)، ۲۳۸-۲۲۵.

- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۸۸). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.
- سیلور، گالن؛ الکساندر، ویلیام و لوییس، آرتور (۱۹۹۸). برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر. (ترجمه غلامرضا خوبی نژاد، ۱۳۷۸). تهران: انتشارات به نشر.
- غالیان، شهرزاد؛ حیدری نژاد، صدیقه و خطیبی، امین (۱۳۹۴). شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر در اجرای درس تربیت‌بدنی دانش‌آموزان کم توان ذهنی از دیدگاه دبیران تربیت بدنی استان خوزستان. *مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش*، ۲(۷)، ۶۰-۵۳.
- محکی، فرهاد؛ شریفی جندانی، حمیدرضا؛ ارجمندینا، علی اکبر و حیدری، خدابخش (۱۳۹۶). بررسی اثربخشی برنامه تربیت بدنی بر بهبود شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان کم توان ذهنی در دوره پیش حرفه‌ای. *تعلیم و تربیت استثنایی*، ۱۷، ۱۴۵، ۳۸-۲۹.
- ملکی، قاسم (۱۳۸۴). *برنامه‌ریزی درسی با گرایش بزرگسالان*: تهران: انتشارات نهضت سوادآموزی.
- وزیری، مژده (۱۳۷۸). *نظام برنامه ریزی درسی آموزش عالی در ایران (ویژگی‌ها و جهت‌گیری‌ها)*. رساله دکتری رشته برنامه ریزی درسی. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ویسمه، علی اکبر (۱۳۸۰). *زمان واکنش و مهارت‌های حرکتی در کودکان و نوجوانان*. پیوند، ۲۶۶، ۶۱-۵۴.

- Betenburg, T. A & Creemers, B. (1989). *Evaluation Language Curricula in the Netherlands*. <http://www.eric.ed>.
- Dortaj, F. & Asemi, S (2012). Evaluation of the effect of selected motor program on the perceptual-motor ability and academic achievement of late-school students in the second grade. *Journal of School Psychology*, 1(4), 39-56. (Persian).
- Fazio, B., Polsgrove, L. (1989). An evaluation of the effects of training special educators to integrate microcomputer technology into math curricula. *Journal of Special Education Technology*, 10, 2, 5-13.
- Ghalayan, Sh., Heidarinezhad, S. & Khatibi, A (2014). Identification and ranking of factors affecting the physical education of students with mental retardation from the viewpoint of physical education teachers of Khuzestan province, *Organizational behavior management studies in sport*, 2 (7), 53-60. (Persian)
- Gobbi, E. Greguel, M. & Carraro, A. (2018). Brief report: Exploring the benefits of a peer-tutored physical education programme among high school students with intellectual disability. *Journal of Applied research in intellectual disability*, 4, 1-5

- Goodway, J. D. & Branta, C. F. (2003). Influence of a motor skill intervention on fundamental motor skill development of disadvantaged preschool children. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74 (1): 36-46.
- Heshmatai, R, Asl-Onari, R. & Shokrallahi, R. (2016). Effectiveness of group therapy game techniques on state anxiety, positive emotions and general adaptive level of children with specific learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 5(4), 24-7. (Persian).
- Lee S. M. BURGESSON, C. R. FULTON J. E. & SPAIN, C. G. (2007). Physical Education and Physical Activity: Results from the School Health Policies and Programs Study. *Journal of School Health*, 77, 8, 435-463.
- Lin, J. D.; Lin, L.P.; Chang, Y. Y.; Wu, S. R. & Wu, J. L. (2010). Physical activity and its determinants among adolescents with intellectual disability. *Research in Developmental disability*, 31(1): 263-9.
- Munayi, S. P. (2015). *Evaluation of physical education curriculum for learners with intellectual disability*. PhD thesis in university of Nairobi.
- Ninot, G. & Maiano, C. (2007). Long-term effects of athletics meet on the perceived competence of individuals with intellectual disability. *Research in developmental disability*, 28(2): 176- 86.
- Rahimi, M., Afrouz, Gh., Arjomandnia, A. A. & Azimzadeh, E (2014). Designing an Emotion Management Program and Assessing its Effectiveness on Anger Control and Health Promotion in Soccer Players, *Growth and Motor Sport Learning*, 8(2), 225-238.(Persian).
- Ruhe, V. & zumbo, B.D. (2009). *Evaluation in distance education and e-learning, the unfolding model*. New York and London: The Guilford press.
- Vannier, M. (1990). *Physical Activity for the Handicapped*. Southern Methodist University. Prentice Hall, INC.
- Worthen, B. R. and Sanders, J. R. (1987). *Educational evaluation: Alternative approaches and practical guidelines*. New York: Longman.
- Yildirim, N. Erbahçeci, F. Ergun, Pitetti, K. & Beets, M. (2010). The effect of physical fitness training on reaction time in youth with intellectual disabilities. *Perceptual and Motor Skills*, 111(1):178-86
- Yoan, B. & Yoan, S (1991). Perceptual and motor skills. *Adapted Physical Education*, 13: 1191-1194.

Evaluating human capital in physical education curricula for students with intellectual disability in Tehran

A.A. Arjmandnia^۱ & S. Ghiasi Nodooshan^۲

Abstract

The aim of this study was evaluate human source in physical education curriculum in special schools (that teaches students with intellectual disability) in Iran. In this research conducted with research and development (R&D) method, after forming evaluation committee and diagnosing goals and objectives, factors, criteria, and weights were determined. The factors assigned in this research included physical education teacher, school manager, technical-discipline committee of sports tournaments, and sports association for students with intellectual disability. After planning examination criteria for factors, the committee determined the resource of collecting data. The required data were collected with researcher-made checklists. The scales that were conducted included 1. School manager's checklist, 2. physical educator's checklist, and 3. expert's checklist. These scales were prepared based on documents and professional perspectives. These scales were adapted with factors and evaluation criteria. 20 managers and 20 physical educators from 20 special schools in Tehran were selected as the available sample. All experts in exceptional student's organization were selected too. The results showed that the sum of observed weights was 63.6%. Differential weights for the factors were 72% physical educator, 73.5% school manager, 47.39% technical-discipline committee of sports tournaments, 26.5% sports association for students with intellectual disability. Further information and applied recommendations were presented in the article.

Keywords: Evaluation, curriculum, human source physical education, physical educator, intellectual disability.

1 . Corresponding Author: Associate Professor of Psychology, University of Tehran (arjmandnia@ut.ac.ir)

2 . Assistant professor of Educational Planning & Management Allameh Tabataba'i University